

SHEFKI KUQI

★ KOSOVON HÄRKÄ ★

TAMMI

MIKA WICKSTRÖM

SHEFKI KUQI

★ KOSOVON HÄRKÄ ★

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

Kirjoittaja kiittää Suomen tietokirjailijat ry:tä, Taiteen edistämiskeskusta,
Wihurin rahastoa sekä WSOY:n kirjallisuussäätiötä.

© MIKA WICKSTRÖM, SHEFKI KUQI JA
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI 2017

TILASTOT: VESA TIKANDER (URHEILUMUSEO) JA MARKKU KASILA

ISBN 978-951-31-9030-9

PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Prologi	7
LUKU 1 Ajolähtö.....	12
LUKU 2 Uusi alku.....	21
LUKU 3 Maalta kaupunkiin	31
LUKU 4 Yllätysten ilta Metzissä.....	39
LUKU 5 Mestarien liigassa	45
LUKU 6 Olen suomalainen.....	59
LUKU 7 Reissumies saapuu Englantiin.....	68
LUKU 8 Uusi kevät	81
LUKU 9 Suomi-paita	96
LUKU 10 Valioiden liigaan	107
LUKU 11 Lontoon skidit.....	115
LUKU 12 Visiitti Valioliigaan ja muita ihmeellisiä tarinoita.....	124
LUKU 13 Kolmas kerta toden sanoo.....	130
LUKU 14 Kaksi Kuqia	138
LUKU 15 Ei mikään joutsenlaulu	147
LUKU 16 Robbie Savagen soittolista	154
LUKU 17 Maailman onnellisin futaja.....	159
LUKU 18 Ykkösliigan atleetit	168
LUKU 19 Hukkareissu takamaille ja kohti uusia seikkailuja	174
LUKU 20 Manageri Shefki Kuqi.....	181
LUKU 21 Uuden työmaan rakennuspalikat	188
Tilastot.....	203
Henkilöhakemisto.....	240

Prologi

Pelasin silloin elämäni futista.

Mulla oli menossa toinen kausi Ipswichissä ja neljäs ylipäänsä Englannissa. Olin aika varma, että pelaisin seuraavalla kaudella Valioliigassa. Tein Ipswichille sen kauden aikana yhdeksäntoista sarjamaalia. Olin mennyt seuraan aluksi vuokralle, mutta ne ottivat mut tosi hyvin vastaan, ja jäin kahdeksi kaudeksi.

En tiedä, kuinka tarkkaan Suomessa seurattiin tekemiäni, mutta jotain sekin kertoo, että mut valittiin Ipswichissä vuoden pelaajaksi. Ja valinnan tekivät nimenomaan fanit, jotka katsovat pelejä illasta toiseen. Sen jälkeen mua oltiinkin sitten viemässä isompiin kuvioihin.

Olin päässyt fanien suosioon Suomessakin. Se johtui ehkä mun pelityylistä ja persoonastakin; en antanut koskaan periksi ja saatoin survoa maaliin pari pakkiakin ohimennen. Seurajoukkueiden ja maajoukkueen tosifanit tukivat mua koko urani ajan, ja olen siitä niille ikuisesti kiitollinen. Se oli jotain aivan uskomatonta. Saatat istua penkillä viltti niskassasi ties missä Azerbaidžanissa ja kuulet, kuinka fanit ulvovat nimeäsi kuin lauma arosusia.

Median kanssa oli vähän eri juttu. Ei meidänkään välit huonot olleet, mutta musta tuntui, ettei Suomessa aina ymmärretty, mitä maailman futiskartalla tapahtuu. Mä en ollut todellakaan taitavimpia pelaajia, mutta menin aina

tilanteet loppuun ja olin ehkä nopeampi kuin moni tajusi. Nopeuskin on voimaa ja asennetta – jos haluat olla nopein, niin usein myös olet.

Välillä tuntui siltä, että musta luotiin aika yksiulotteista kuvaa. Okei, mä olin vetänyt rankkarin sarjamat-sissa parkkipaikalle asti ja tykittänyt maaottelussa pallon Litmasen nenän edestä jonnekin hiton Olympiastadionin torniin, mutta en mä mikään kahjo ollut. Musta haluttiin tehdä vähän jotain camphahmoa. Tosiasiassa mä olin Englannin-vuosinani puhdasverinen ammattilainen – ei mikään camphahmo pelaa niissä sarjoissa. Mä tein kaiken futiksen ehdoilla ja halusin nähdä, kuinka pitkälle Vushttrin pienestä kylästä tai Kangasniemeltä pääsee. Ainut todellinen tavoite jo Veikkausliigassa pelatessani oli Englannin Valioliiga.

Englannissa mulle oli oikeastaan ihan sama, mitä lehdissä kirjoiteltiin, kunhan pääsin pelaamaan ja tein maaleja. Ja mä tosiaan pääsin ja tein. Maajoukkueessa meillä oli silloin parikin Valioliiga-hyökkääjää – Mikael Forssell ja Jonatan Johansson – ja sitten oli tietenkin Litmanen, joka pelasi mun ensimmäisten MM-karsintojen aikaan FC Barcelonassa ja siirtyi sieltä Liverpool FC:hen. Mulla ei ollut vielä samantilaista asemaa maajoukkueessa kuin seurajoukkueissa, mutta mä aioin ottaa paikkani. Jokainen pelipäivä oli juhlapäivä; ei kukaan halunnut viettää niitä penkillä istuen.

Suomessa puhuttiin juuri silloin eli 2000-luvun ensimmäisinä vuosina kultaisesta sukupolvesta. Jos ottaa huomioon, missä me pelattiin ja missä meidän avainpelaajat ovat nyt, niissä puheissa ei ollut yhtään Lapin lisää. Kyllä meidän olisi pitänyt päästä sillä nipulla ainakin EM-loppu-turnaukseen. Mulla itselläni oli menossa jo kolmannet karsinnat – ja kultaisen sukupolven kello tikitti.

Me oltiin hävitty Romanianle Bukarestissa ja Hollannille Amsterdamissa, mutta voitettu Andorra ja sen jälkeen Armenia kahdesti. Mä olin päässyt kentälle jälkimmäisessä Armenia-pelissä ja tehnyt kaksi maalia. Meillä oli melkoinen vuori kiivettävänä, koska samassa lohossa pelasi myös Tšekki, jossa oli Petr Čechin, Milan Barošin, Karel Poborskýn ja Tomáš Rosickýn kaltaisia maailmantähtiä, ja maa oli raivannut tiensä edellisten EM-kisojen välieriin asti.

Kun pelasimme seuraavan matsin Tšekkiä vastaan Teplicessa, kenellekään ei ollut epäselvää, että meidän piti voittaa tai hakea vähintään vieraspiste, jotta unelma Saksan MM-kisoista säilyisi. Tšekillä oli nimekäs joukkue, mutta niin oli meilläkin: Jussi Jääskeläinen torjui Valioliigassa, ja siellä pelasivat myös Sami Hyypiä, Mikael Forssell, Aki Riihilahti, Jonatan Johansson ja Joonas Kolkka – ja kohta minäkin. Bundesliigassa pelasivat Petri Pasanen, Mika Nurmela ja Jari Litmanen. Hannu Tihinen taas edusti Belgian suurseura Anderlechtia ja Alexei Eremenko Junior Serie A:n Lecceä. Nuoremman polven pelaajista Mika Väyrynen edusti Hollannin pääsarjan Heerenveeniä ja Teemu Tainio Ranskan Auxerrea. Tainiotakin oltiin jo viemässä Valioliigaan.

Maalintekijän elämä on toisenlaista kuin muiden kenttäpelaajien. Voit olla pimennossa koko matsin, mutta kun teet yhden maalin, kaikki huutavat nimeäsi. Tai et tee, niin voit kuulla olevasi ihan paska, vaikka olisit raatanut koko matsin joukkueesi eteen.

Pääsin Teplicessa avaukseen – kolmannen kerran niissä karsinnoissa. Edellisestä matsistamme oli ehtinyt kulua melkein puoli vuotta, mutta tavallaan se oli hyväkin asia. Hollanti-tappio oli pyyhitty mielestä, ja saatoimme keskittyä rauhassa jäljellä oleviin peleihin.

Uhkuin pelihaluja. Olin saanut Ipswichissä paljon peliaikaa, eikä mulla ollut mitään isompia vaivojakaan riesana. Tiesin, että nyt jos koskaan pitäisi tehdä tulosta. Hollanti-matsissa olin jäänyt maaleitta. Harva suomalainen oli nähnyt mun sarjamatsejani, mutta maaottelut näkivät kaikki, ja halusin vihdoinkin osoittaa, kuinka kova kundi oikeasti olen.

Tehtävää ei helpottanut, että Tšekin maalia vartioi Chelsean ykkösvahti Petr Čech, joka torjui joukkueelleen Valioliigan mestaruuden neljästi. Siitä tuli kuitenkin ihan kummallinen matti: Čech yllätettiin kolme kertaa!

Milan Baroš ja Tomáš Rosický aloittivat maalinteon, mutta Litmanen kavensi lukemat 1–2:een heti toisen jakson alkajaisiksi. Jan Polák lisäsi löylyä noin tunnin pelin jälkeen, mutta Aki Riihilahti ja Jonatan Johansson toivat meidät tasoihin, kun varsinaista peliaikaa oli jäljellä yksitoista minuuttia. ”Ägä” ja ”Tintti” tekivät juuri sen, minkä parhaiten osasivat: Ägä jatkoi boksissa Hyypiän puskun sisään, ja Tintti juoksi keskeltä läpi ryöväytyään pallon alimmalta puolustajalta. Litmanen oli jo otettu vaihtoon, joten meidän piti hoitaa homma ilman häntä.

Kaikki paineet oli sysätty kotijoukkueelle. Viimeisiä minuutteja vietiin jo, kun juoksin täyttä häkää vastustajan maalia kohti. Hyökkäsimme vasemman laidan kautta ja näin, kuinka keskitys lähti pakin jalkoja nuollen. Jatkoin juoksuani vitosen viivalle – pallo tuli sivuviistosta suoraan mua kohti. Laitoin pääni väliin, mutta pallo ei mennyt nurkkaan vaan suuntautui aika keskelle. Jostain ilmestyi Čechin hanska, joka pyyhkäisi pallon maaliviivalta takaisin kentälle. En pystynyt uskomaan sitä todeksi; suljin kasvot kouriani vasten ja manasin niin, että se kuului taatusti lehtereille asti.

Pallo eteni jo täyttä vauhtia toiseen päähän, kun nostin katseeni. Näytti siltä kuin muukin meidän joukkue olisi jäänyt päivittelemään Čechin torjuntaa – tai mun mokkaa. Kesikikentälle jäi ammottava aukko, josta Vratislav Lokvenkävi pystysyötön jälkeen tälläämässä pallon ylänurkkaan. Ei jumalauta, en voinut uskoa sitä todeksi...

Emme saaneet edes yhtä pistettä mukaan Teplicesta. Ja ne kolmekin olivat olleet vain muutaman sentin päässä. En olisi halunnut lähteä pelin jälkeen pukukopista mihinkään. Kaikki oli kuin pahaa unta. Kukaan ei sanonut sitä ääneen, mutta kuulin korvissani: ”Shefki, sä petit meidät!”

Sitä tuntui jatkuvan päiviä, viikkoja ja kuukausia. Vuosia-kin vieri, ja aina sama matsi kaivettiin jostain esiin. Mutta mä en jäänyt murehtimaan sitä, vaikka olinkin ollut matsin jälkeen aivan hajalla. Jos joku kuvitteli, että se oli karmeinta mitä olin kokenut, se ei tiennyt paljon mun elämästä. Teke­mätön maali seurasi mua Suomessa kuin rakkikoira, mutta se oli oikeasti aika pientä meikäläisen mittakaavassa.

Sitä paitsi, mähän olin elämäni kunnossa. Olin juuri siirtymässä ensimmäiseen valioliigajengiini – ja heti syksyllä viimeistelin ensimmäiset liigamaalini.

LUKU 1

Ajolähtö

Oli pilkkopimeää, kun lähdön hetki koitti. Enteellisesti juuri sinä päivänä tihutti lunta niin, että koko kotipihamme peityi valkeaan huntuun. Kosovossa saattoi kyllä sataa luntakin, mutta ani harvoin sitä tuli niin aikaisin, marraskuun alussa.

Olin kuullut paria päivää aikaisemmin, että lähtisimme, mutta siitä ei saanut hiiskua kenellekään. Menin kouluun siskoni ja veljeni kanssa niin kuin aina siihenkin asti; tosiasiassa valmistauduimme vain ottamaan hatkat väkivaltaisuuksien alta.

Ensimmäinen etappi oli lyhyt: menimme yöksi äidin vanhempien luokse, koska he asuivat rautatieaseman vieressä. Siitä oli helppo hypätä junaan aamuvarhaisella. Tavaraa ei ollut paljon, kassi per käsi, eli vain sen verran kuin välttämättä tarvitsimme. Mun ja äidin lisäksi matkaan lähtivät sisko ja kaksi veljeäni.

Vanhempi veljistä oli tulossa pian armeijaikään. Itse olin meistä keskimmäinen, en vielä kolmeatoistakaan, eli puoliiksi lapsi, kun matka suurta tuntematonta kohti alkoi.

En ollut nähnyt isääni kahteen viikkoon. Hän oli sanonut meille vain, että menee jonnekin ja soittaa meille perille

päästyään. Kun isä vihdoin soitti, hän kertoi olevansa Suomessa.

”Missä Suomessa?” ihmettelin, koska en ollut kuullutkaan sellaisesta paikasta.

Isä vastasi: ”Näette sitten, kun tulette tänne.”

Nousimme junaan kukonlaulun aikaan. Saimme mukaamme sedän ja enon, jotka lupasivat huolehtia meidät laivaan. Eno oli veturinkuljettaja, hän oli suunnitellut reitin: ensin kuusi tuntia junalla Belgradiin ja sieltä toisella junalla Puolaan satamakaupunki Gdańskiin, jossa odottaisi suuri rahtilaiva.

Tuntui pätkähullulta jättää koti ja lähteä jonnekin toiselle puolelle Eurooppaa. Meillä oli ollut mukava huoleton lapsuus. Asuimme pienessä kylässä Vushtrrin kaupungin liepeillä. Meidän talo oli kukkulan päällä ja vieressä oli kolmisenkymmentä samanlaista taloa – kaikki Kuqaja, Kosovon albaaneja. Isäni oli rakennusmies ja muurari, joten hän oli ollut tekemässä useimpia niistä. Samassa kylässä asui serbejäkin, ja isä oli ollut rakentamassa myös heidän talojaan. Hän oli hyvissä väleissä kaikkien kanssa, ja niinhän meistä jokainen oli. Taustalla ei ollut niihin aikoihin suurtakaan merkitystä. Isän kuudella veljelläkin oli isot perheet, joten sukulaisia riitti ja suku piti myös tiiviisti yhteyksiä.

Elämämme oli siis ollut kaikin puolin rentoa, turvallistakin. Kävimme koulussa ja autoimme äitiä kotitöissä, muuten saimme touhuta omiamme. Meillä oli myös jalkapallokenttä. Se ei ollut kovin kummallinen, vanha peltoaukeain vain, mutta kyllä siinä kelpasi pelata. Talvisin saattoi joskus tupruttaa lunta; silloin täytimme muovipusseja heinillä ja käytimme niitä pulkkina. Joskus laskimme mäkeä vanhoilla autonkatoilla.

Jos jollakulla oli syntymäpäivä tai juhlat, äiti saattoi leipoa kakun, ja kiikutimme sen sitten juhlaväelle. Ja jos naapurit tarvitsivat apua – olivat he serbejä tai albaaneja – heitäkin tietenkin autettiin.

Sama juttu koulussa: menimme kouluun kuuden ikäisinä ja kävimme sitä rinta rinnan serbien kanssa kymmenvuotiaiksi asti. Ainut ongelma meidän Kosovon albaanien kannalta oli se, että opetuskielenä käytettiin serbiaa. Meidän äidinkieli oli albania, mutta äkkiä sitä oppi uuden kielen, jota sai kuulla muutenkin naapurustossa koko ajan.

Menimme pari kertaa viikossa kouluun tunnin etuajassa, jotta saisimme pelata futista. Pelasimme yleensä toisiamme vastaan – me ja serbit – mutta jos toiselta puolelta puuttui pelaajia, annoimme omistamme.

Tunnelma alkoi muuttua äkisti 1980-luvun lopulla. Jugoslavian liitokset natisivat ja sosialistisen maan talous sakkasi. Isä, joka oli siihen saakka puuhaillut kaikkien rakennustyömailla, huomasi ilmapiirin kiristymisen ja kertoi siitä kotonakin. Kohta serbit lakkasivat tervehtimästä häntä, ja työtkin menivät alta. Sitten alkoi kantautua huhuja, joiden mukaan Kosovon albaaneja oli lynkattu. Taloja oli poltettu, ja aikuiset puhuivat jostain Slobodan Miloševićista, joka halusi yhden valtion ja yhden kielen – serbeille.

Samoihin aikoihin mun isovelji oli täyttämässä kuusitoista eli tulossa armeijaikään. Äiti ja isä eivät halunneet päästää häntä sinne mistään hinnasta. Kehenkään ei voinut enää luottaa; tutuntuttuja oli jopa kuollut kasarmille.

Meidän lähisukulaisiakin alkoi jo muuttaa pois kotikylästä, joten arvasimme, että tekeillä oli jotain isompaa. Isä oli lähtenyt sukulaisperheen muuttoavuksi, ja samalla hän oli päässyt katsomaan, millaista heidän uudessa paikassaan

oli – Suomessa siis. Salainen pakomatka oli sujunut hyvin, ja perille päästyään isä oli alkanut järjestellä heti meidän muuttoa. Hän ei kertonut meille Suomesta vielä paljonkaan. Hän sanoi vain, että Suomessa on siistiä ja turvallista. ”No, vähän kylmempääkin kuin kotona, mutta kaikkeen tottuu”, hän lisäsi ja kertoi sitten suunnitelmansa: eno ja setä lähtisivät saattamaan meitä, ja hän itse olisi vastassa meitä.

Oli jo puolipäivä junan saapuessa Belgradiin. Jokainen meistä muisti kristallinkirkkaasti isän ohjeet: ei saa lausua sanaakaan, ettei kukaan äkkäisi meitä Kosovon albaaneiksi. Jos äkkäisi, meidät voitaisiin laittaa paluujunaan tai jopa pidättää. Täytyy muistaa, että olimme sudensuussa, Serbian suurimmassa kaupungissa. Istuimme tuppisuina suuren asemahallin perimmäisessä nurkassa ja mutustimme eväitämme. Kellon viisarit eivät olleet koskaan liikkuneet yhtä hitaasti.

Vihdoin saapui juna, joka veisi meidän Gdańskiin. Kun ohitimme kroaattien asuttaman alueen, onnittelimme salaa toisiamme – mutta seikkailu oli vasta alussa. Tuli vielä monta tarkastuspistettä, ja niiden jokaisen kohdalla sydän hypähti aina kurkkuun. Olimme yhä Jugoslaviassa, joten passintarkastuksia ei ollut, mutta meidän piti näyttää lippujamme – ja esittää rauhallista. Saimme hieman nukuttua matkalla Gdańskiin, vaikka uni oli ohutta ja katkonaista.

Vasta satamassa oikeasti tajusin, mitä olimme tekemässä, kun hyvästelimme enon ja sedän ja kapusimme kassinyyssyköiden kanssa kolhoon rahtilaivaan, jonka kannelta saimme heiluttaa hyvästeiksi. Yhtäkkiä muhun iski valtava koti-ikävä. Ensín itkivät pikkusisko ja pikkuveli, sitten äiti, mä ja lopulta isovelikin. En olisi halunnut lähteä. Pelkäsin merta ja olin ensimmäistä kertaa laivassa. Jollen olisi tiennyt, että isä

odottaa meitä, olisin tuupertunut surusta siihen paikkaan.

Aallot keikuttivat laivaa, eikä nukkumisesta tahtonut tulla mitään. Merimatka kesti ja kesti, siihen kului päiväkautsia. Lopulta silmäluomet painuivat kiinni; pelko ja jännitys antoivat väsymykselle periksi.

Kun laiva saapui Helsingin satamaan, oli jälleen pimeää. Alkoi koko reissun pelottavin vaihe, vaikka luulin meidän päässeen jo turvaan. Äitikin vaikutti hermostuneemmalta kuin siihen asti. Olimme vieraassa maassa, ja meiltä puuttuivat viralliset matkustusasiakirjat. Kävelimme tulliin ja yritimme saada jonkun ymmärtämään, että olemme turvapaikanhakijoita emmekä mitään satunnaisia onnenonkijoita.

Meillä ei ollut vähintäkään käsitystä siitä, mitä tapahtuisi seuraavaksi. Ymmärsikö kukaan, ja jos ymmärsi, saisimmeko jäädä – vai vietäisiinkö meidän samaan kolhoon rahtilaivaan, jolla olimme tulleet?

Hetken päästä meidät ohjattiin sivummalle, autioon käytävään, jossa oli muovituoleja, muttei mitään muuta. Siinä me istuimme väsyneinä, nälkäisinä ja viluissamme varmaankin pari tuntia, ennen kuin tulkki saatiin paikalle. Meillä kävi tuuri: tulkki oli syntyperäinen kosovolainen. Äitikin selvästi rauhoittui, kun pystyi kertomaan omalla kielellämme mitä halusimme ja saattoi kysyä neuvojakin. Äiti kertoi isästä, ja saimme kuulla, että isä oli meitä terminaalissa vastassa, muttemme voisi vielä tavata häntä. Tuntui kuitenkin hyvältä kuulla, että isä oli siellä.

Haastattelun jälkeen kesti taas pienen ikuisuuden, ennen kuin mitään tapahtui. Istuimme vaitonaisina muovituoleissamme, kunnes meitä tultiin hakemaan. Nousimme tulin autoon, joka vei meidät jonnekin Helsingin keskustaan. Siellä oli pieni matkailumaja tai vastaava, johon meidät jätet-

tiin yön yli. Huoneemme oli pieni ja ahdas kuin putka; luulin jo, että meidät on pantu telkien taakse.

Aamulla matka jatkui poliisiasemalle. Saimme oman asiainhoitajan, ja tilanne vaikutti olevan paremmalla tolalla, mutta isää emme saaneet vieläkään nähdä. Sitten meidät vietiin jonnekin toisaalle, laitakaupunkiin, jossa oli vastaanottokeskus. Saimme isomman huoneen, joka oli siistimpi ja valoisampikin kuin edellinen pieni luukku kivijalassa. Siellä meille annettiin leipää, joka oli ihan mustaa. Luulin sitä pilaantuneeksi, ja se maistuikin ihan oudolta, mutta söimme silti kun nälkä oli.

Kului viikko, kunnes meitä lähdettiin viemään taas jonnekin. Ajoimme tuntitolkulla, ja kun vihdoinkin pääsimme perille, isä odotti meitä ison rakennuksen edessä kädet levällään. Olimme kaikki kuin sulaa vahaa: itkimme ja nauroimme ja halasimme toisiamme. Kysyin isältä, mikä paikka se oli. Isä kertoi, että se oli lomakeskus, mutta talven ajaksi se oli varattu meitä ja kaltaisiamme varten.

En ollut nähnyt missään niin paljon lunta. Puiden oksatkin olivat peittyneet valkoiseen vaippaan. Paikan nimi oli Visulahti, ja siellä oli kaikkea hauskaa: saunaosasto ja uima-allaskin. Parin päivän päästä kokeilimme myös hiihtämistä. Se kaikki oli kuin sadusta.

Vaikka kaikki oli uutta ja ihmeellistä, koti-ikävä hiipi pian mieleen. Oli kylmää ja pilkkopimeää. Aloin kysellä isältä, milloin voisimme palata. Kaikki oli niin outoa – kieli, käytöstavat, ruoka, ihmiset. Niinä hetkinä isä veti syvään henkeä ja vastasi, että kyllä me vielä palaisimme, ihan varmasti, mutta nyt piti olla täällä.

Edes isä ei voinut arvata, mitä kotikonnuillamme tapahtuisi seuraavina vuosina. Julietta, tuleva vaimoni, joutui

kokemaan sen kaiken. Heidän perheensä oli jäänyt Kosovoon, kuten monet muutkin. Vihanpitoa kesti vuosien ajan. Sitten tuhatkunta Kosovon albaania – Julietta heidän joukossaan – päätti viimein paeta vainoajiaan. He kohtasivat pakomatalla ”serbipoliiseja”, jotka alkoivat ampua silmittömästi. Toistasataa ihmistä menetti henkensä, mutta Julietta ja hänen perheensä selviytyivät kuin ihmeen kaupalla juoksemalla metsään luodeilta suojaan. Sellaista ei voi koskaan unohtaa.

Isä jätti kertomatta, että mikään ei ollut vielääkään varmaa. Papereitamme vasta käsiteltiin. Viranomaiset joutuivat arvioimaan, oliko Jugoslavia vuosikymmenen vaihtuessa oikeasti niin turvaton maa, ettei sinne voisi palata. Hän ei halunnut lietsoa epävarmuutta ja apeutta yhtään enempiä.

Aika tuli pitkäksi, koska saatoimme vain olla ja odottaa. Meitä ei huolittu kouluun, eikä isälläkään ollut töitä. Hän oli tottunut ajamaan lava-autollaan ympäri Vushtrria ja nikkaroimaan päivät pitkät; joutenolo kävi hänenkin hermoilleen. Valvoimme yömyöhälle ja nukuimme pitkään. Kylmyyteen kyllä tottui, mutta pimeys otti voimille.

Koetimme keksiä tekemistä kevään ja kesän tullen. Tarjosimme apuamme vastaanottokeskuksen työntekijöille. Haimme maitoa ja munia paikalliselta maanviljelijältä ja tutustuimme häneenkin. Farmari oli mukava mies, ja aloimme auttaa myös häntä askareissaan. Puimme viljaa, paalutimme heinää ja nostimme kalaverkkoja hänen kanssaan.

Vastaanottokeskuksen työntekijät keksivät meille tekemistä parhaansa mukaan. He veivät meidät pelaamaan lentopalloa, koripalloa ja futista. Saimme pelata myös muita vastaanottokeskuksia vastaan.

Kysyin Marjukalta, yhdeltä työntekijöistä, voisinko päästä johonkin oikeaan jalkapallojoukkueeseen. Olin täyttänyt jo kolmetoista, ja vaikken osannut suomea kuin muutaman sanan verran, uskoin pärjääväni paikallisten kanssa. Jalkapallohan oli kaikille sama, se yhdisti ihmisiä väriin, ikään ja kokoon katsomatta. Marjukka oli heti juonessa mukana. Hän selvitti, minne voisin mennä, ja tarjoutui myös viemään mut sinne. Menimme Mikkelin Palloilijoiden harjoituksiin. Se oli lähitienoon paras jengi; sen edustusjoukkue pelasi pääsarjassa ja taisteli jopa mitaleista.

Ensimmäiset harjoitukset menivät hyvin, vaikken ymmärtänytkään, mitä mulle puhuttiin. Musta otettiin mitat ja käsitin niin, että saisin seuran verkkarit. Olin intoa täynnä palatuamme Visulahdelle. Otin palloni ja menin heti harjoittelemaan lisää. Sitten odotin vain, että Marjukka veisi mut taas harjoituksiin. Kului muutama päivä, sitten viikko. Lopulta Marjukka tuli luokseni ja laski kätensä olkapäälleni. Hän kertoi hankkivansa mulle uuden seuran. Ihmettelin ääneen, miksi piti vaihtaa seuraa. Sitten ymmärsin: ne eivät halua mua.

Kyyneleet kiersivät silmissäni. Otin palloni ja haistatin niille pitkät. Vannoin että ne katuisivat vielä päätöstään. En ollut kovin taitava pallon kanssa, mutta varmasti riittävän taitava, ja olin sitä paitsi isompi, vahvempi ja nopeampi kuin ne muut. Ja oppisin kyllä taitavammaksikin, jos vain saisin mahdollisuuden!

Parin viikon päästä Marjukka tuli luokseni iloisesti hymyillen: oli löytynyt toinen seura. Sen nimi oli Mikkelin Kissat. Sen edustusjoukkue ei pelannut pääsarjassa vaan kolmosdivisioonassa, mutta siitä viis, nekin osasivat pelata ja harjoitella.

Menin siis Kissoihin ja aloin harjoitella niiden kanssa, mutta kaikki ei sielläkään sujunut ihan niin kuin elokuvissa. Jäin ulkopuoliseksi. En saanut kavereita. Kaikki tiesivät, että olin pakolainen. Selkäni takana naureskeltiin. Olin erilainen, myös pelityyliltäni. Tahdoin tehdä aina parhaani ja harjoittelin kuin viimeistä päivää, mutta se ei muuttanut tilannetta. Palasin usein itkien kotiin ja yritin saada isää kertomaan, mikä mussa oli vikana. Isä lohdutti sanomalla, ettei vika ollut mussa vaan niissä. Ehkä ne olivat vain kateellisia ja pelkäsivät oman asemansa puolesta: pakolaiset tulevat tänne ja vievät niiltä työt ja kaikki. En voinut käsittää mitään selaista. Olin vielä puoliksi lapsi. Taas kerran jouduin pettymään. Miksi kaikki halusivat meille pahaa?

Huippujalkapalloilijan hämmästyttävä matka Kosovosta Kangasniemelle, Mikkelin Kissoista Englannin Valioliigaan

SHEFKI KUQI on yksi suomalaisen jalkapalloilun kirkkaimpia tähtiä. Hänen pitkä ja värikäs matkansa alkoi ajolähdöllä pienestä Vushtrrin kylästä nykyisen Kosovon alueelta ja jatkui Mikkelin kupeesta Kangasniemeltä Helsinkiin. Suomessa Kuqi ehti voittaa kaiken ja pelata Mestarien liigassakin ennen kuin pääsi Englantiin.

Kuqia on kutsuttu ”The Flying Finniksi” omintakeisen tuuletuk-sensa tähden sekä ”The Journey Maniksi” lukuisten seurojensa ja kotipaikkojensa tähden – Suomessa fanit kutsuivat häntä Sheriffiksi ja Kosovon häräksi.

Kuqin viimeistä Englannin Valioliiga -pestiä on kutsuttu Hollywood-tarinaksi. Siihenkin liittyy monta uskomatonta käännettä, kuten Kuqin elämään ylipäänsä. Nyt matka jatkuu valmentajana.

Mika Wickström on Helsingissä asuva kirjailija. Hänen tuotantoon-sa kuuluu sekä proosaa että tietokirjoja. Hän sai Vuoden urheilukirja-palkinnon romaanistaan *Kunniakierros* (1998).

KANSI: MARKKO TAINA
KANNEN KUVA: MIKAEL RYDENFELT

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-951-31-9030-9